

- 21) Hanou, *a.w.*, p. 189, 190.
- 22) *Idem*, p. 191.
- 23) Bestuurders van steden kregen de kranten vaak gratis. Het beschikbaar stellen van kouranten was dikwijls een voorwaarde voor het verkrijgen van toestemming om een krant uit te geven. Kritiek op de kwaliteit van de kranten werd bijvoorbeeld geleverd door P.C. Hooft. Zie Schneider, *a.w.*, p. 86, 87, 71.
- 24) Couvée, *a.w.*, p. 6. *Handbuch der Weltpresse, Band I, Die Presse-systeme der Welt*, Edt. H. Prakke, W.B. Leng u.a., Köln und Opladen 1970⁴, p. 384.
- 25) W. Frijhoff, *Van onderwijs naar opvoedend onderwijs*. Ontwikkelingslijnen van opvoeding en onderwijs in Noord-Nederland in de 18e eeuw. Verslag van een symposium van de werkgroep 18de eeuw. Amsterdam/Maarssen 1983, p. 3-41.
- A.M. van der Woude, *De alfabetisering*; in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, dl. VII, Socioculturele geschiedenis 1500-1800, Onderwijs en opvoeding. Haarlem 1980², p. 257-264.
- 26) Schneider, *a.w.*, p. 48, 63; *Handbuch der Weltpresse*, p. 385.
- 27) Schneider, *a.w.*, p. 61.
- 28) Aanvankelijk verscheen de krant op dinsdag en zondag, later op donderdag en zaterdag. Schneider, *a.w.*, p. 61. W.P. Sautijn Kluit, *De Rotterdamsche Courant*; in: *Handelingen en mededelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde 1877-1878*, Leiden 1878, p. 7.
- 29) Schneider, *a.w.*, blz. 61. Ook Sautijn Kluit vermeldt geen datum.
- 30) E. Hatin, *Bibliographie historique et critique de la presse périodique française*. Oorspronkelijk Paris 1866, p. 88.
- 31) Schneider, *a.w.*, p. 62; O.S. Lankhorst, *Reinier Leers (1654-1714). Uitgever & boekverkoper te Rotterdam*. Proefschrift Katholieke Universiteit Nijmegen, Amsterdam & Maarssen 1983, p. 46, 47, 51.
- 32) Sautijn Kluit, *a.w.*, p. 22, 23, 25; Schneider, *a.w.*, p. 61; Lankhorst, *a.w.*, p. 84; Hatin, *a.w.*, p. 88.
- Lankhorst (p. 84 noot 180) betoogt dat Schneider ten onrechte beweerde, dat er tot 1717 geen krant in Rotterdam verscheen en wijst op het bestaan van de *Gazette de Rotterdam*. Schneider behandelt echter alleen Nederlandstalige kranten en wil geen geschiedenis van de Franse bladen schrijven. Zijn bewering blijft dus overeind.
- 33) Arpots, *a.w.*, p. 15, 16. De Boere Kourier is slechts aanwezig in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag (526 D 14) en te Gent.
- 34) *BK* no. 28, 25 sept. 1703 en no. 20, 31 juli 1703.
- 35) De rubriek 'Rotterdam' begon na nummer 6 van 24 april 1703.
- 36) Zie Couvée, *a.w.*
- 37) *BK* no. 1, 20 maart 1703.
- 38) Zie noot 33.
- 39) *BK* no. 1, 20 maart 1703.
- 40) Vanaf *BK* no. 3, 3 april 1703.
- 41) *BK* no. 49, 19 febr. 1704; no. 50, 26 febr. 1704; no. 52, 11 maart 1704 en (tweede jaargang) no. 1, 18 maart 1704.
- 42) *BK* no. 1, 20 maart 1703.
- 43) *Ibidem*.
- 44) *BK* no. 1, 18 maart 1704.
- 45) *BK* no. 1, 20 maart 1703.